

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเมืองสร้างสรรค์
ด้านอาหาร จังหวัดเพชรบุรี

Social Return on Investment (SROI) of Creative City Gastronomy
Tourism Activities in Phetchaburi Province

ปริญา นาคปฐม^{1*} ฤทธิพัทธ์ พิษณะเดชอนันต์¹ สกุล ศิริกิจ² คัชพล จันเพชร³
และ พันธุ์เพิ่มศักดิ์ อารุณี⁴

Parinya Nakpathom^{1*}, Krittipat Pitchayadejanant¹, Sakul Sirikit²,
Katchaphon Janpetch³ and Panpuemsak Arrune⁴

¹วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยบูรพา จ. ชลบุรี 20131

¹Burapha University International College, Chonburi 20131, Thailand

²สำนักบริหารวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา จ. ชลบุรี 20131

²Academic Service Center, Burapha University, Chonburi 20131, Thailand

³องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) กรุงเทพมหานคร 10210

³Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization), Bangkok 10210, Thailand

⁴กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม กรุงเทพมหานคร 10400

⁴Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, Bangkok 10400, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: parinyan@go.buu.ac.th

(Received: March 4, 2025; Revised: July 17, 2025; Accepted: August 26, 2025)

Abstract: This research aimed to study the outputs of the Creative City Tourism Activities project and assess the Social Return on Investment (SROI) generated through tourism activities in Phetchaburi Creative City. Employing an action research methodology, this qualitative study focused on problem-solving in Phetchaburi Province. Primary data were collected through semi-structured interviews, which served as guidelines for in-depth interviews with 25 key informants, together with secondary data from document research. The findings indicate the project's effectiveness, with its five key outputs aligning directly with the project's objectives. Furthermore, the SROI analysis of the creative city tourism activities demonstrated favorable achievement in terms of project value. A social cost-benefit ratio of 1:3.06 was observed, signifying that every 1 baht of project expenditure is expected to generate an increased household income of 3.06 baht within the next three years.

Keywords: Social Return on Investment (SROI), Creative City of Gastronomy, Tourism Activities, Phetchaburi City

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลผลิตตามเป้าหมายของโครงการกิจกรรมขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร และการประเมินผลตอบแทนทางสังคมผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารจังหวัดเพชรบุรี โดยเป็นการวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการแก้ปัญหาในจังหวัดเพชรบุรี โดยศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 คน ร่วมกับการศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ การวิจัยเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า โครงการฯ มีประสิทธิผล เนื่องจากผลผลิตที่ได้ของโครงการมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ จำนวน 5 กิจกรรม สำหรับการประเมินผลตอบแทนทางสังคมผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ จังหวัดเพชรบุรี มีผลสัมฤทธิ์เนื่องจากพิจารณาจากความคุ้มค่าในการดำเนินงานโครงการ โครงการฯ มีความคุ้มค่าจากผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางสังคม มีค่าเท่ากับ 1 : 3.06 หมายความว่า เงินงบประมาณ 1 บาท ที่ใช้ในการดำเนินโครงการ ให้ผลตอบแทนกลับมาในรูปของรายได้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นเป็น 3.06 บาท ในช่วงอีก 3 ปีข้างหน้า

คำสำคัญ: การประเมินผลตอบแทนทางสังคม, เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร, กิจกรรมการท่องเที่ยว, จังหวัดเพชรบุรี

คำนำ

การขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ เป็นหมุดหมายที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ตามยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวโลก รวมทั้งพัฒนาเมืองท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละเมือง ภายใต้แผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 5 ด้านการท่องเที่ยว ประเด็นย่อยด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยกำหนดเป้าหมายให้จำนวนเมืองและชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น (Office of the National Economic and Social Development Board, 2018)

กลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเมืองด้านการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ เพื่อให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อพื้นที่ โดยการนำสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมมาบูรณาการกับความคิดสร้างสรรค์ เพื่อขับเคลื่อนเมืองสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Wongbuangam and Teanthaworn, 2023) สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การสหประชาชาติ ตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 โดยขับเคลื่อนร่วมกันกับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network – UCCN) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย การใช้

ความคิดสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดประสบการณ์ องค์ความรู้ที่มีในแต่ละท้องถิ่นและชุมชนระหว่างประเทศสมาชิกหรือระหว่างเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้วยกัน (Mungsri, 2022) ประกอบด้วย 7 สาขา ได้แก่ 1) วรรณคดี 2) การออกแบบ 3) ภาพยนตร์ 4) ดนตรี 5) หัตถกรรมพื้นบ้าน 6) ดนตรี ศิลปะ และ 7) อาหาร ปัจจุบันมีเมืองที่เป็นเครือข่ายทั่วโลกมากกว่า 350 เมือง ประเทศไทยมีเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกทั้งสิ้น 7 เมือง ได้แก่ 1) ภูเก็ต 2) เชียงใหม่ 3) สุโขทัย 4) กรุงเทพมหานคร 5) เพชรบุรี 6) เชียงราย และ 7) สุพรรณบุรี

เมืองเพชรบุรี ได้รับการประกาศให้เพชรบุรีเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็น 1 ใน 49 เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารจากทั่วโลก เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยว โดยเป็นเมือง 3 วัง ได้แก่ พระนครคีรี พระราชมราชนิเวศน์ พระราชนิเวศมฤคทายวัน เป็นเมือง 3 ทะเล ทะเลเมืงทราย ทะเลโคลน ทะเลหมอก และเป็นเมือง 3 รส ประกอบด้วย รสหวาน รสเค็ม รสเปรี้ยว (Mungsri, 2022) ดังนั้นการนำเสนออัตลักษณ์เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารส่งผล

ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนเป็นจำนวนมาก (Wetchaninnart *et al.*, 2022)

ทั้งนี้การเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์จำเป็นต้องมีการประเมินผลกระทบความคุ้มค่าทางสังคม เป็นการบันทึกและรวบรวมข้อมูลจากกิจกรรมโดยพิจารณาบริบทความเชื่อมโยงขององค์ประกอบอื่นๆ นำไปสู่การวิเคราะห์ผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางบวกเพื่อนำมาประเมินคุณค่าของการดำเนินโครงการและวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการดำเนินโครงการฯ นอกจากนี้ชุมชนต้องจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชน และผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ทั้งในรูปแบบเชิงเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นการเรียนรู้ การศึกษาจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน (Sutthikhun and Jaimun, 2024)

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเมืองสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี ต้องเชื่อมโยงองค์ความรู้ในการบริหารจัดการในรูปแบบที่เหมาะสม เน้นการมีส่วนร่วมและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนเจ้าของพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (Boonmee *et al.*, 2025) ดังนั้นการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลผลิตตามเป้าหมายของโครงการกิจกรรมขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร และการประเมินผลตอบแทนทางสังคมผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร จังหวัดเพชรบุรี

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยพื้นที่ศึกษา ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี ระหว่างเดือนตุลาคม 2565 - กันยายน 2566

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานภาคการศึกษา สมาคม องค์กร และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัยเอกสาร และตำรา โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผ่านกระบวนการรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความเข้มงวดในการวิเคราะห์และการตีความ โดยมีการกลั่นกรองอย่างมีระบบ ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญของงานวิจัยคุณภาพ (Podhisita, 2013) และมีการตรวจสอบสามเส้าเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพตามแนวทางของ Noppakesorn (2008) กล่าวคือ การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล เป็นแนวทางสำหรับการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล และยืนยันว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาถูกต้องหรือไม่ ผู้วิจัยพิจารณาช่วงเวลาเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน สถานที่ต่างกัน และบุคคลผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล จากนั้นสรุปข้อมูลผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนาโวหาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด มีการบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องอัดเสียง การจดบันทึก และการถ่ายภาพประกอบในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดระบบข้อมูล โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของ Podhisita (2013) ซึ่งนำเสนอองค์ประกอบที่สำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูล มีองค์ประกอบหลักอยู่ 3 ประการ คือ

1. การจัดระเบียบข้อมูล (data organizing) เป็นการจัดการข้อมูลให้เป็นระเบียบ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบคำถามในการสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การแสดงข้อมูล (data display) เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจน และทำให้เข้าใจในเรื่องราวที่ผู้วิจัยทำการศึกษา มีความเชื่อมโยงของแต่ละขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษา โดยจะบรรยายถึงเรื่องราวที่ผู้วิจัยทำการศึกษาตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

3. การหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย (conclusion, interpretation and verification) เป็นสิ่งที่สำคัญมากจากการนำเสนอข้อมูลที่ได้นับพบ และการแสดงข้อมูลว่ามีความถูกต้อง ชัดเจน ตรงประเด็น และมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะอธิบายตามกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ จากนั้นนำเสนอข้อมูลและผลการวิจัย แบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการศึกษา

1. ผลการสัมภาษณ์ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารจังหวัดเพชรบุรี ได้ผลผลิต ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 5 กิจกรรมหลัก ดังนี้

1.1 กิจกรรมการส่งเสริมให้เมืองเพชรบุรีเป็นศูนย์กลางด้านอาหารของโลกหรือครัวโลกร่วมกับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกด้านอาหารในระดับนานาชาติ มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างโอกาส

และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ด้านอาหารภายในเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของไทยและของโลก โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านที่เกี่ยวข้องกับอาหาร และการสาธิตโดยวิทยากรจากเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารภูเก็ต ประเทศไทย และเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารกูชิง (Kuching) ประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรม ได้แก่ (1) การสาธิตยกระดับวัตถุดิบพื้นถิ่นของสมาชิกเมืองสร้างสรรค์ (2) การนำเสนอองค์ประกอบอาหารสร้างสรรค์ของสมาชิกเมืองสร้างสรรค์ (3) การเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกิดจากการคิดค้น การวิจัยที่สนับสนุนและนำไปสู่การยกระดับอาหารพื้นที่ถิ่นเป็นอาหารสร้างสรรค์ และ (4) การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์ในด้านอื่น ๆ

1.2 กิจกรรมการจัดการเสวนาระดับนานาชาติทางด้านอาหาร เป็นการดำเนินกิจกรรมเป็นสร้างโอกาสและประเด็นในการแลกเปลี่ยนแนวคิดสร้างสรรค์ ผ่านการสนทนาเป็นกึ่งกับดูแลโดยการกำหนดประเด็นในการสนทนาเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ตรงประเด็นและมีผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ในอนาคต โดยเชิญผู้ร่วมเสวนาจาก 3 เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร ได้แก่ เมืองกูชิง (Kuching) ประเทศมาเลเซีย, เมืองฮอยอัน (Hoi An) สาธารณรัฐประชาชนจีน และเมืองเพชรบุรี ประเทศไทย โดยมีประเด็นคำถามสำคัญ ได้แก่ (1) การแลกเปลี่ยนแนวคิดสร้างสรรค์สู่การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ (2) การแลกเปลี่ยนเชิงนโยบายของเมืองสร้างสรรค์ (3) แนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ในอนาคต และ (4) การต่อยอดเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร กับเมืองสร้างสรรค์ด้านอื่น ๆ

1.3 กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้และเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการท้องถิ่นด้านสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมของเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารเพชรบุรี ซึ่งมีลักษณะของการดำเนินกิจกรรม

เป็นการสร้างองค์ความรู้ในความเป็นเมืองสร้างสรรค์ การแสวงหาแนวทางการพัฒนาอาหารถิ่นสู่การเป็นอาหารสร้างสรรค์ รวมทั้งการนำเสนอแนวคิดเพื่อการจัดการปัญหาในระดับพื้นฐาน การนำเสนอแนวทางการจัดการปัญหาที่ไม่เป็นไปตามองค์ประกอบของเมืองสร้างสรรค์ และที่สำคัญมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านแนวคิด “อาหารประสานศิลป์”

1.4 กิจกรรมการสร้างร่วมมือเพื่อให้เกิดการบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ในด้านสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมของเมืองเพชรบุรีด้านอาหาร มีลักษณะของการดำเนินกิจกรรมเป็นการสร้างโอกาสและการแลกเปลี่ยนช่องทางการติดต่อระหว่างชุมชนภายในเมืองสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้เกิดรับรู้และเกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนในมิติของสินค้า วัตถุดิบ บริการ เพื่อการพัฒนาและการร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมของเมืองสร้างสรรค์ในอนาคต รวมทั้งการประชาสัมพันธ์มุ่งเน้นการรับรู้ระหว่างชุมชนภายในเมือง เพื่อเกิดแรงขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องจากการขับเคลื่อน ปีที่ 1 สู่ปีถัดไป

1.5 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์และบูรณาการความร่วมมือ ระหว่างเมืองเพชรบุรี กับเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกด้านอาหารทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีลักษณะของการดำเนินกิจกรรมเป็นการลงพื้นที่ศึกษาดูงานในสถานที่จริง ภายในจังหวัดเพชรบุรี โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สมาชิกเมืองสร้างสรรค์ หน่วยงานภาคีเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ และผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม จากนั้นเป็นการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นและการสรุปผลการศึกษาจากการศึกษาดูงาน เพื่อเสนอแนวคิดสำหรับการพัฒนาต่อยอดการเป็นเมืองสร้างสรรค์ในอนาคต ผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ภายใต้แนวคิดเมือง 3 รส ทราบถึงกระบวนการการได้มาซึ่งวัตถุดิบจากสถานที่ศึกษาดูงาน จนเกิด

แนวคิดในการแลกวัตถุดิบระหว่างเมือง เช่น เมืองกูชิง (Kuching) ประเทศมาเลเซีย มีความสนใจในการสั่งซื้อมะนาวจากเมืองเพชรบุรี จากเดิมสั่งจากแอฟริกาได้ เนื่องจากมะนาวแป้นเมืองเพชรบุรี ให้ปริมาณน้ำมะนาวและรสชาติที่ดีกว่า ที่สำคัญเกิดเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ ตามแนวคิด “จากภูผาสู่พื้นที่”

2. ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social return on investment : SROI) แบ่งเป็นขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดขอบเขตการศึกษา โดยกำหนดกรอบเวลาของการศึกษาเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้น ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2566 จากชุมชนในการดูแลของพื้นที่พิเศษ อพท. 8 ได้แก่ (1) ชุมชนบ้านดงห้วยหลวง (2) ชุมชนบ้านไร่กร่าง (3) ชุมชนบ้านถ้ำรงค์ (4) ชุมชนบ้านถ้ำเสือ (5) ชุมชนคลองกระแซง (6) ชุมชนทองนพคุณ (7) ชุมชนไร่สะทอน โดยแต่ละชุมชนที่ต้นทุนทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพ ระบบนิเวศ และวัตถุดิบคุณภาพสูงที่แตกต่างกัน จึงส่งผลต่อรายได้ทางการท่องเที่ยว และรายได้ครัวเรือนที่แตกต่างกัน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแผนที่ผลลัพธ์ว่าในแต่ละกิจกรรมได้ผลผลิต และผลลัพธ์เป็นอย่างไร สรุปว่ามีผู้ได้รับประโยชน์ทางตรงจากแต่ละกิจกรรมเป็นจำนวนเท่าใด ส่วนผลลัพธ์ คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการจัดแต่ละกิจกรรมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับ ในกรณีนี้ผลลัพธ์จะอยู่ในรูปของรายได้เฉลี่ยต่อปีที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร หรือองค์ความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (เฉพาะครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการเท่านั้น)

ขั้นตอนที่ 3 การคำนวณจะนำค่าของผลลัพธ์รวมที่อยู่ในรูปของรายได้ที่เกิดขึ้นจากการคาดการณ์ แปลเป็นมูลค่าที่เกิดขึ้นจากการมีกิจกรรมแต่ละกิจกรรม หาค่าด้วยผลรวมของงบประมาณรวมแต่

ละกิจกรรม ทั้งนี้ผลลัพธ์นั้นจะต้องมีการนำมาคิดลดเป็นมูลค่าปัจจุบัน โดยใช้สูตรของอัตราการคิดลดค่าเงินที่ใช้สำหรับ การคำนวณมูลค่าในปัจจุบัน ซึ่งจะ

ใช้อัตราการคิดลดลง ร้อยละ 7 เป็นระยะเวลา 3 ปี รายละเอียดดัง Table 1

Table 1. Demonstration of project expenditure cost-effectiveness rates

Community name	Number of participants	Estimated additional rate (20%)	Average baseline daily income (Baht)	Average monthly income increase (Baht)	Average annual income increase (Baht)
Ban Dong Huai Luang community	12	80	400	28,800	1,036,800
Ban Rai Krang community	14	110	550	46,200	1,663,200
Ban Tham Rong community	13	60	300	23,400	842,400
Ban Tham Suea community	12	70	350	25,200	907,200
Khlong Krachaeng community	20	96	480	57,600	2,073,600
Thong Noppakhun community	8	80	400	19,200	691,200
Rai Sathon community	9	110	550	29,700	1,069,200
Total	85	129	432	32,871	1,036,800

จาก Table 1 แสดงผลลัพธ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เข้าร่วมโครงการฯ พบว่าการประมาณการรายได้เพิ่มขึ้นต่อวัน ร้อยละ 20 เป็นมูลค่าเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 32,871 บาทต่อเดือน โดยมูลค่ารวมที่เกิดขึ้นในระยะเวลา 3 ปี จะเท่ากับ 1,036,800 บาท เมื่อหลังนำมูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์ที่ได้หาร

ด้วยจำนวนเงินงบประมาณจะได้เป็นอัตราส่วน SROI = 1: 3.06หมายความว่าเงินงบประมาณ 1 บาท ที่ใช้ในการดำเนินโครงการให้ผลตอบแทนกลับมาในรูปของรายได้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น 3.06 บาท ในช่วง 3 ปี ข้างหน้า โครงการนี้จึงประเมินว่า **มีความคุ้มค่า** ในการดำเนินการ รายละเอียดดัง Table 2

Table 2. Display of the social return on investment (SROI) of the project

Ye	Discount rate (7%)	Total annual income
1	1	2,761,2
2	0.9346	2,580,6
3	0.83	2,152,2
Total		7,494,052
Budget		2,452,950
SR		1 : 3.06

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่า การประเมินประสิทธิผล ความครบถ้วนของผลผลิตตามเป้าหมายของ โครงการกิจกรรมขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์เพื่อการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดเพชรบุรี มีการ ดำเนินการโครงการฯ ได้ผลผลิตตามเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 5 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมการส่งเสริมให้เมืองเพชรบุรีเป็น ศูนย์กลางด้านอาหารของโลกหรือครัวโลกร่วมกับ เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกด้านอาหารใน ระดับนานาชาติ 2) กิจกรรมการจัดการเสวนาระดับ นานาชาติทางด้านอาหาร เป็นการดำเนินกิจกรรม เป็นสร้างโอกาสและประเด็นในการแลกเปลี่ยน แนวคิดสร้างสรรค์ 3) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ ความรู้และเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการท้องถิ่น ด้านสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมของเมือง สร้างสรรค์ด้านอาหารเพชรบุรี 4) กิจกรรมการสร้าง ร่วมมือเพื่อให้เกิดการบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ใน ด้านสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมของเมือง เพชรบุรีด้านอาหาร และ 5) กิจกรรมการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์และบูรณาการความ ร่วมมือระหว่างเมืองเพชรบุรี กับเมืองสร้างสรรค์ของ ยูเนสโกด้านอาหารทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดขององค์การศึกษาวិทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก

ที่ต้องการพัฒนาและยกระดับขีดความสามารถ ทางการแข่งขันให้กับเมืองสร้างสรรค์ และแหล่ง ท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล นำมาสู่การ กระจายรายได้สู่ชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งตรงกับ วัตถุประสงค์ขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่ พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization), 2019) ที่ต้องการขับเคลื่อน และพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ เพื่อก่อให้เกิดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ส่งผลต่อการขยายตัวทาง เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และเป็นการ สร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ Sutthikhun and Jaimun (2024) ที่เน้นย้ำการ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว เน้นการเรียนรู้ การศึกษาจากประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์เชิง เศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของมูลค่าผลลัพธ์ ทางเศรษฐกิจและมูลค่าทางสังคมของกิจกรรม ขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนจังหวัดเพชรบุรี พบว่าโครงการฯ มีการประเมิน ด้านผลสัมฤทธิ์ ใน 3 ด้าน คือ 1) ผลผลิตที่ได้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 2) มีผลลัพธ์และ ผลกระทบที่เป็นรูปธรรม และ 3) มีความคุ้มค่าใน การดำเนินงาน ผ่านการวิเคราะห์ตามการประเมินผล

ใช้แบบจำลอง CIPP Model และการประเมินผลกระทบความคุ้มค่าของมูลค่าผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและมูลค่าทางสังคม (Davies *et al.*, 2016) พบว่า ผลผลิตที่ได้ของโครงการมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ สำหรับผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการยังเห็นผลไม่ชัดเจนเนื่องจากยังเป็นระยะแรกของโครงการ ในส่วนของความคุ้มค่าในการ ดำเนินงานโครงการ มีความคุ้มค่าจากผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและสังคม (SROI) มีค่าเท่ากับ 1 : 3.06 หมายความว่า เงินงบประมาณ 1 บาท ที่ใช้ในการดำเนินโครงการให้ผลตอบแทนกลับมาในรูปของรายได้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นเป็น 3.06 บาท ในช่วง 3 ปีข้างหน้า จึงสรุปได้ว่าโครงการจึงมีความคุ้มค่าในการดำเนินจากผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาทุนของชุมชนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา (Antong and Phaukreung, 2020) พบว่า ชุมชนมีความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับชุมชนภายนอกและหน่วยงานราชการ ซึ่งเสริมสร้างทุนทางสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ชุมชนยังมีส่วนร่วมในการควบคุมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แต่ไม่สอดคล้องกับการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อสร้างความยั่งยืนของกลุ่มท่องเที่ยวที่กระตุกไหลหิน ตะวันตก อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (Ariyawong, 2021) พบว่าผลตอบแทนสังคมของกลุ่มมีค่า 0.99 หมายความว่าผลลัพธ์ของกิจกรรมกลุ่มก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมน้อยกว่ามูลค่าลงทุนตั้งต้น ไม่ทำให้เกิดมูลค่าทางสังคมเพิ่มขึ้น แต่สร้างมูลค่าทางสังคม ได้แก่ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มี

สุขภาพจิตที่ดี สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน และการสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษให้สืบทอดแก่คนรุ่นหลังซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ยากแก่การประเมินค่าได้

สรุป

การขับเคลื่อนกิจกรรมเมืองสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดเพชรบุรี ควรมีการบริหารจัดการกิจกรรมทั้งภายในเมืองเพชรบุรีระหว่างเมืองในประเทศ และต่างประเทศ โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ใน 2 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 การบูรณาการองค์ความรู้ ได้แก่ (1) กิจกรรมการส่งเสริมให้เมืองเพชรบุรีเป็นศูนย์กลางด้านอาหารของโลกหรือครัวโลกและ (2) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้และเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการท้องถิ่น และมิติที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ (1) กิจกรรมการจัดการเสวนาระดับนานาชาติทางด้านอาหาร (2) กิจกรรมการสร้างร่วมมือเพื่อให้เกิดการบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ และ (3) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์และบูรณาการความร่วมมือทั้งในประเทศและต่างประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ประจำปี พ.ศ. 2565 ซึ่งผลงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการจ้างที่ปรึกษาขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดเพชรบุรี

เอกสารอ้างอิง

Antong, A. and A. Phaukreung, 2020. Community capital and the economic returns of community-

- based tourism in Koh Yao Noi, Phang Nga Province. *Journal of Economics and Management Strategies* 8(1): 1-18. (in Thai)
- Ariyawong, P. 2021. Assessment of Social Return on Investment (SROI) to Create Sustainability of the Weaving Group of Khit Fabric in Khao Kha District, Lampang Province. *Journal of Public Administration and Politics*, 10(2): 147-166. (in Thai)
- Boonmee, J., P. Singkhala and A. Boonmee. 2025. The development model for cultural tourism based on the way of life surrounding the nipa palm in Yan Sue community, Kantang District, Trang Province. *Journal of Community Development and Life Quality* 13(1): 91-102. (in Thai)
- Davies, L., P. Taylor, G. Ramchandani and E. Christy. 2016. Social return on investment in sport: A participation wide model for England. Summary report. Sport Industry Research Center, Sheffield Hallam University, Sheffield. 10 p.
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). 2019. Manual process for developing and upgrading creative tourism activities. Tourism Development Administration Organization for Sustainable Development (Public Organization), Bangkok. (in Thai)
- Mungsri, W. 2022. Petchaburi, UNESCO Creative Cities Network. *Rattthapirak Journal* 64(1): 85-99. (in Thai)
- Noppakesorn, T. 2008. Qualitative Research Methodology. 2nd ed. Chok Charoen Marketing, Nakhon Ratchasima. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. 2018. National Strategy 2018-2037. National Strategy Secretariat Office, Office of the National Economic and Social Development Board, Bangkok. (in Thai)
- Podhisita, C. 2013. Science and Art of Qualitative Research. 6th ed. Amarin Printing and Publishing, Bangkok. 245 p. (in Thai)
- Sutthikhun, P. and P. Jaimun. 2024. Sustainable community-based creative tourism model. *Journal of Human Society* 14(1): 61-86. (in Thai)
- Wetchaninnart, W., A. Suriya, C. Wutthibenjaratsamee and S. Boonchumngong. 2022. Operation and value-added creation in tourism under circular economy of Phu Pha Phe tourism organic farming community enterprise group, Nong Bua subdistrict, Mueang district, Nong Bua Lam Phu province. *Journal of Community Development and Life Quality* 10(3): 273-282. (in Thai)
- Wongbuangam, B. and Y. Teanthaworn, 2023. The Participation of the Community in

the Management and Development of
Creative Tourism Lead to the Creative
City, A Case Study of Thetchaburi
Province 4(3): 45-61. (in Thai)
